Η παραβολή του ασπλάγχνου οφειλέτου (+ Αρχ. Σεραφείμ Παπακώστας)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 9 Σεπτεμβρίου, 2006

(Ματθαίον κεφ. ΙΗ' στίχ. 21-35)

Μία από τας μεγαλυτέρας αρετάς του αληθινού Χριστιανού και από τα εξοχώτερα γνωρίσματα τον χριστιανικού χαρακτήρος είναι η ανεξικακία. Δεν ημπορεί να νοηθή Χριστιανός, ο οποίος δεν είναι έτοιμος να συγχωρή παν σφάλμα, πάσαν προσβολήν, πάσαν αδικίαν, που του έκαμεν ο πλησίον. Ουδέ είναι δυνατόν να υπάρχουν ομαλαί σχέσεις προς τον πλησίον—είτε μέλος της οικογενείας μας είναι ο πλησίον, είτε μέλος της κοινωνίας—όταν δεν επικρατή η ανεξικακία, δηλαδή η από καρδίας συγχώρησις του άλλου.

Μεγίστην σημασίαν έδωκεν ο Κύριος εις την αρετήν αυτήν. Και δι' αυτό ωμίλησε μεν περί αυτής εις την περίφημον επί του όρους ομιλίαν του, εδίδαξε δε και ιδιαιτέραν παραβολήν, την παραβολήν του ασπλάγχνου δούλου, του οφειλέτου των μυρίων ταλάντων.

Μία ερώτησις τον Πέτρου έδωκεν εις τον Κύριον την αφορμήν να διδάξη την τόσον σπουδαίαν παραβολήν. «Κύριε, ηρώτησεν ο Πέτρος, ποσάκις αμαρτήσει εις εμέ ο αδελφός μου, και αφήσω αυτώ; έως επτάκις;» (στιχ. 21). Δεν είχε λησμονήσει ο Πέτρος την περί συγχωρήσεως διδασκαλίαν του Κυρίου, που έγινεν επί του όρους της Γαλιλαίας. Θα του έκαμεν ίσως και ιδιαιτέραν εντύπωσιν ότι εις την τόσον σύντομον εκείνην προσευχήν, εις την λεγομένην «Κυριακήν προσευχήν» (δηλαδή εις το «Πάτερ ημών»), ο Κύριος έθεσε σαφή και ωρισμένον όρον, από τον οποίον εξαρτάται η συγχώρησις των αμαρτιών μας· ώρισε να λέγωμεν «άφες ημίν τα οφειλήματα ημών, ως και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών». Καθώς επίσης ότι επέστησε την προσοχήν παντός Χριστιανού, χρησιμοποιούντος την προσευχήν ταύτην, προ παντός εις την υπόσχεσιν, που δίδει εις τον Θεόν, ότι δηλαδή συγχωρεί τους οφειλέτας του. Διότι μετά το τέλος αυτής επανέλαβεν, ότι εάν συγχωρήσετε εις τους άλλους ανθρώπους τα σφάλματα και τα αδικήματα, που σας έκαμαν, θα συγχωρήση και ο Πατήρ σας τα ιδικά σας αμαρτήματα· αλλ' εάν δεν συγχωρήσετε σεις τους άλλους ανθρώπους, ουδέ ο Πατήρ σας ο επουράνιος θα σας συγχωρήση (Ματθ. στ' 12, 14, 15). Παρεδέχετο, λοιπόν, με όλην του την ψυχήν ο Πέτρος, ότι δεν επιτρέπεται να κρατή έχθραν κατά του πλησίον, ούτε να ζητή εκδίκησιν δια την αδι-

κίαν, που του έκαμεν, αλλά να λησμονή όλα και να τον θεωρή φίλον.

Αλλά πάντως εφαντάζετο ο Πέτρος, ότι υπάρχει εις την συγχώρησιν κάποιο όριον. Και δια τούτο ερωτά: «πόσες φορές, Κύριε, πρέπει να συγχωρήσω τον αδελφόν μου, τον πλησίον μου, ο οποίος μου έπταισεν, ή με ηδίκησεν; είναι αρκετόν έως επτά φορές;» Όταν δε ηρώτησεν «έως επτάκις;» δεν εννοούσεν έως επτά φορές την ημέραν, αλλά επτά εις όλην του την ζωήν. Διότι ο Πέτρος, ο οποίος δεν είχεν ακόμη αναγεννηθή από το Άγιον Πνεύμα, εφαντάζετο ότι εάν εσυγχωρούσεν επτά φορές, έκαμνε μέγα κατόρθωμα και εδείκνυε μεγάλην γενναιοψυχίαν. Είχεν υπ’ όψει του άλλως τε, ότι οι μεν Έλληνες εθεώρουν ως αρετήν την ευεργεσίαν των φίλων και την εκδίκησιν των εχθρών, οι δε συμπατριώται του Ιουδαίοι είχαν ως νόμον την εκδίκησιν, και αυτοί δε οι Ραββίνοι εδίδασκον ότι μόνον τρεις φορές πρέπει να συγχωρής τον άλλον. Αυτός, λοιπόν, ενόμιζεν ότι εξυψώνετο υπεράνω όλων αυτών, εάν εσυγχωρούσεν έως επτά φορές.

Και ο Κύριος, δια να διδάξη και τον Πέτρον και τον κόσμον όλον την νέαν, την ουρανίαν, την θείαν ηθικήν, που έφερεν εις την γήν, απήντησεν εις τον Πέτρον: «ου λέγω σοι, έως επτάκις, αλλ' έως εβδομηκοντάκις επτά» (στίχ. 22) (1). Με την απάντησιν δε αυτήν είναι ως να λέγη: «μή κρατής λογαριασμόν και κατάστιχα· και μή περιορίζης εις αριθμούς την συγχώρησιν, με την ιδέαν ότι, αν περάσης τον ωρισμένον αριθμόν, έχεις τάχα δικαίωμα να εκδικήσαι πλέον, αλλά συγχώρει πάντοτε και επ' άπειρον. Όταν δε συγχωρής πάντοτε, δεν χάνεις κανέν δικαίωμά σου, αλλ' εκτελείς το καθήκον σου, εξυπηρετείς το συμφέρον σου, μιμείσαι αυτόν τον Θεόν».

Δια να μη νομίση δε ο Πέτρος, ή άλλος κανείς—λέγει ο Χρυσόστομος—ότι με την εντολήν αυτήν να συγχωρούμεν πάντοτε, επιβάλλει ο Κύριος φορτίον μέγα, προσέθεσε την παραβολήν, εις την οποίαν δεικνύει ότι δεν είναι βαρύ και δύσκολον καθήκον η συγχώρησις, αλλά πολύ εύκολον. Και δι' αυτό, εξακολουθεί ο Χρυσόστομος, φέρει εις το μέσον την ιδικήν του φιλανθρωπίαν, δια να μάθης ότι και εάν πάντοτε συγχωρής όλα ανεξαιρέτως τα αμαρτήματα του πλησίον, πάλιν «όσον σταγών ύδατος προς πέλαγος άπειρον», τόση είναι η φιλανθρωπία σου, συγκρινομένη με την ιδικήν του φιλανθρωπίαν.

Η θαυμαστή του βασιλέως ευσπλαγχνία προς τον οφειλέτην δούλον

Η παραβολή παριστάνει ότι η βασιλεία των ουρανών, δηλαδή η Εκκλησία, την οποίαν αποτελούμεν ημείς οι πιστοί, και η οποία είναι κράτος και βασιλεία του Θεού, του μοναδικού βασιλέως και κυβερνήτου του κόσμου, ωμοιώθη προς άνθρωπον βασιλέα: «Δια τούτο», λέγει—δηλαδή δια να διδαχθήτε σεις ότι πρέπει πάντοτε και απεριορίστως να συγχωρήτε τον αδελφόν—«ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω βασιλεί», του οποίου η μεγάλη επιείκεια και ανεξικακία εδείχθη, όταν

«ηθέλησε συνάραι λόγον μετά των δούλων αυτού» (στίχ. 23)· όταν ηθέλησε να ζητήση λογαριασμόν από τους δούλους του, οι οποίοι διεχειρίζοντο τα χρήματά του.

Ο λογαριασμός και το χρέος

Εύκολα εννοεί ο αναγνώστης, ότι ο φιλανθρωπότατος αυτός βασιλεύς της παραβολής είναι αυτός ο Θεός, δούλοι δε διαχειριζόμενοι τα αγαθά του και υποχρεωμένοι να εφαρμόζωμεν τας εντολάς του είμεθα ημείς οι άνθρωποι, ημείς οι Χριστιανοί, οι οποίοι δια τούτο θα δώσωμεν λογαριασμόν της διαχειρίσεως. Τον λογαριασμόν δε τούτον ζητεί ο Θεός, όταν η συνείδησις διαμαρτύρεται και ελέγχη δια πάσαν πράξιν αντίθετον προς τον νόμον του. Και όταν δεν προσέχωμεν εις την συνείδησιν, εις τον κλητήρα αυτόν του Θεού, δια του οποίου μας ζητεί λογαριασμόν, στέλλει άλλον κλητήρα· στέλλει τας ασθενείας, τον κίνδυνον τον θανάτου, τας θλίψεις, τας δοκιμασίας του παρόντος βίου, τόσα και τόσα άλλα μέσα βιαίας προσαγωγής προς λογοδοσίαν ενώπιον του Κυρίου. Λογαριασμόν μας ζητεί και όταν ακούωμεν το Ευαγγέλιον εις την Εκκλησίαν, ή όταν το θείον κήρυγμα παρουσιάζη ενώπιόν μας τας αμαρτίας μας· όπως άλλοτε δια του προφήτου Νάθαν εζήτησεν ο Θεός λογαριασμόν από τον αμαρτήσαντα Δαβίδ, δια του Ιωνά από τους Νινευίτας και δια του Ιωάννου του Βαπτιστού από τους Ιουδαίους.

Και ιδού: «αρξαμένου αυτού συναίρειν, προσηνέχθη αυτώ εις οφειλέτης μυρίων ταλάντων» (στίχ. 24)· όταν ήρχισε τον λογαριασμόν, έφεραν ενώπιον του βασιλέως βιαίως (διότι ο ίδιος θελληματικώς δεν θα ήθελεν ίσως να έλθη) ένα οφειλέτην μυρίων ταλάντων. Αλλά τι ήτο η οφειλή αύτη;

Πάσα παράβασις του νόμου του Θεού, πάσα αμαρτία του ανθρώπου είναι οφειλή, είναι χρέος προς τον Θεόν, όχι όπως το χρέος εκείνο, που αναλαμβάνομεν όταν δανειζώμεθα από άλλους ανθρώπους χρήματα ή πράγματα, και το οποίον ημπορούμεν να εξοφλήσωμεν, πληρώνοντες το οφειλόμενον ποσόν· αλλά χρέος απείρως ανώτερον, χρέος μέγα και αλογάριαστον, το οποίον είναι απολύτως αδύνατον να εξοφλήση ο άνθρωπος. Παρατηρήσατε ότι ο πρώτος δούλος, που έφεραν ενώπιον του βασιλέως, ευρέθη «οφειλέτης μυρίων ταλάντων», ποσού δηλαδή ογκωδεστάτου. Είπομεν δε ότι το χρέος τούτο είναι αι αμαρτίαι μας. Και είναι, λοιπόν, τόσον πολλαί αι αμαρτίαι μας; Βεβαιότατα. Διότι την αμαρτίαν καθ' εαυτήν—και μίαν μόνον, την μικροτέραν—την βδελύσσεται και την συχαίνεται ο Θεός. Και εάν ο δούλος εκείνος, που δεν κατεχράσθη το τάλαντον (όπως θα ίδωμεν εις την παραβολήν των ταλάντων), αλλ' απλώς δεν ειργάσθη προς ωφέλειαν άλλων, κατεδικάσθη, φαντάσου ποίον είναι το βάρος και το χρέος εκείνον, που καταχράται το τάλαντον, διαπράττων την αμαρτίαν.

Έπειτα το χρέος είναι μέγα δια το πλήθος των αμαρτιών, τας οποίας διαπράττομεν. Ο Χριστιανός, ο οποίος γνωρίζει τον νόμον του Θεού και εξετάζει ακριβώς τον

εαυτόν του, πείθεται πόσον είναι το πλήθος των αμαρτιών του, όταν λογαριάση και μιας μόνον ημέρας τα αμαρτήματα, πολύ δε περισσότερον όταν εξετάση μιας εβδομάδος, ενός μηνός, της από των παιδικών χρόνων μέχρι σήμερον ηλικίας του. Αρκεί να σκεφθή ο άνθρωπος, ότι το δηλητήριον της αμαρτίας τόσον διεπότισε την όλην υπόστασίν του, ώστε από την στιγμήν, που εξυπνά το πρωί, έως την ώραν του ύπνου κατά την προσεχή νύκτα, διευθύνει παν μέλος του σώματος και πάσαν δύναμιν της ψυχής, όχι τόσον προς την χρήσιν δια την οποίαν ο Θεός ώρισεν, όσον δια σκοπόν παράνομον. Η γλώσσα χρησιμοποιείται περισσότερον δια την κακολογίαν, δια το ψευδός, δια την κατάκρισιν, δια την διαβολήν, δια την συκοφαντίαν, ολιγώτερον δε δια την προσευχήν και την διδασκαλίαν και την ωφέλειαν του πλησίον. Το μάτι περισσότερον δια την περιέργειαν και την πονηρίαν και την ανηθικότητα και την αρπαγήν και την πλεονεξίαν, ολιγώτερον δε δια την διδακτικήν παρατήρησιν των έργων του Θεού, δια την μελέτην του νόμου του, δια την εξακρίβωσιν της αληθείας. Επίσης η ακοή, τα χέρια, τα πόδια. Ο δε νους και η εξυπνάδα και αι ικανότητες περισσότερον δια την δολιότητα· η καλλονή και η ωραιότης μάλλον δια την αποπλάνησιν των αστηρίκτων· αι γνώσεις μάλλον δια την βλάβην των ανθρώπων, δια την διάδοσιν της απιστίας, δια την διαστροφήν της αληθείας· η θέσις, το αξίωμα, η κοινωνική υπεροχή μάλλον δια τον χορτασμόν της φιλοδοξίας. Εάν, λοιπόν, όλα αυτά εξετάση ο Χριστιανός μέχρι του περιττού λόγου (διότι «παν ρήμα αργόν, ο εάν λαλήση άνθρωπος, αποδώσει περί αυτού λόγον εν τη ημέρα της κρίσεως», είπεν ο Κύριος (Ματθ. ιβ' 36), τότε θα είπη του Δαβίδ το λόγιον «περιέσχον με κακά, ων ουκ έστιν αριθμός... αι ανομίαι μου επληθύνθησαν υπέρ τας τρίχας της κεφαλής μου» (Ψαλμ. λθ' 13).

Δεν είναι δε ένας ή δύο ή εκατόν οι οφειλέται του μεγάλου αυτού χρέους των αμαρτιών(2). «Πάντες ήμαρτον και υστερούνται της δόξης του Θεού», λέγει το Πνεύμα το Άγιον δια του Παύλου (Ρωμ. γ' 23). Όλοι είμεθα χρεωφειλέται. Εις το πρόσωπον τον πρώτου εκείνου οφειλέτου της παραβολής είμεθα όλοι ημείς. Δεν πρέπει να παραξενευώμεθα. Ας στρέψη καθένας γύρω το βλέμμα του και θα ίδη καθαρά εκείνο, που έβλεπε και ο Προφήτης Ωσηέ, «αρά και ψεύδος και φόνος και κλοπή και μοιχεία κέχυται και αίματα εφ' αίμασι μίσγουσι» (δ' 2).

Το αδύνατον της εξοφλήσεως και η παράκλησις του δούλου

Και φυσικά τόσον μέγα χρέος ποίος είναι δυνατόν να το εξοφλήση; Δια τούτο λέγει η παραβολή περί του δούλου: «μη έχοντος αυτού αποδούναι, εκέλευσεν αυτόν ο κύριος αυτού πραθήναι, και την γυναίκα αυτού και τα τέκνα, και πάντα όσα είχε, και αποδοθήναι» (στίχ. 25). Επειδή ο δούλος δεν είχε να εξοφλήση το χρέος, ο κύριος τον διέταξε να πωλήσουν αυτόν και την οικογένειάν του και παν ό,τι είχε, δια να αποδοθή το χρέος(3).

Το πνευματικόν νόημα του στίχου τούτου είναι ότι ο άνθρωπος είναι απολύτως

αδύνατον να εξοφλήση και την παραμικράν αμαρτίαν. Διότι ο Θεός, εις τον οποίον αμαρτάνει, και τον οποίον δια της αμαρτίας προσβάλλει, έχει άπειρον αξίαν· και επομένως μόνον πληρωμή απείρου αξίας δύναται να τον ικανοποιήση. Αυτήν δε την αξίαν την έχει μόνον ο Χριστός. Δια τούτο την αμαρτίαν ούτε ο χρυσός, ούτε ο άργυρος, ούτε όλα μαζή τα πολύτιμα μέταλλα της γης ούτε άλλο πρόσωπον, ημπορεί να την εξαλείψη, ειμή μόνον το αίμα της θυσίας του Χριστού, η οποία προσφέρεται δια πάντα άνθρωπον, πιστεύοντα εις τον Χριστόν και μετανοούντα δια τας αμαρτίας του (Α' Πέτρ. α' 18, 19). Αλλά διατί λέγει η παραβολή ότι ο κύριος του δούλου διέταξε να πωληθή αυτός και η οικογένειά του; Αφού το πνευματικόν νόημα είναι ότι και αν ο άνθρωπος πωληθή και θυσιασθή, πάλιν δεν ημπορεί να εξαλείψη το χρέος των α-μαρτιών του; Λέγεται τούτο δια να παρασταθή ότι ο Θεός κρίνει με πλήρη δικαιοσύνην την παράβασιν του νόμου του· δια να παρασταθή ότι είναι θλιβερόν και απαίσιον το κατάντημα, εις το οποίον οδηγεί η αμαρτία. Διά της αμαρτίας ο άνθρωπος γίνεται δούλος μεν των παθών, αιχμάλωτος δε του άδου και του θανάτου. Χάνει τελικώς παν πράγμα, που του έδιδεν ευχαρίστησιν και ανάπαυσιν, παν πρόσωπον, με το οποίον συνδέεται στενώς, όπως οι χρεωφειλέται της εποχής εκείνης έχαναν και την περιουσίαν των και την σύζυγόν των και τα παιδιά των! Το δε ακόμη φοβερώτερον είναι ότι η καταδίκη αυτή θα διαρκέση μέχρις ότου «αποδοθή» το χρέος, λέγει η παραβολή. Αλλ' επειδή το χρέος της αμαρτίας είναι αδύνατον να εξοφληθή, διότι είναι αδύνατον ο αμετανόητος άνθρωπος να ικανοποίηση την θείαν δικαιοσύνην, άρα θα είναι αιωνία η καταδίκη!

Μόλις τώρα ενόησεν ο δούλος της παραβολής πόσον τρομεραί είναι, αι συνέπειαι του χρέους. Και ιδού: «πεσών ουν ο δούλος προσεκύνει αυτώ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον επ' εμο ί, και πάντα σοι αποδώσω» (στίχ. 26). Εγνώριζε βεβαίως και προτήτερα ότι εχρεώστει τόσον μέγα ποσόν· αλλ' εφ' όσον ο κύριος δεν το εζήτει, δεν ελάμβανε και αυτός καμμίαν φροντίδα. Τώρα όμως, που ήκουσε την τρομεράν απειλήν, κάμπτει τα γόνατα, πειθήνιος πλέον και υποχείριος, προσκυνεί τον κύριόν του και τον παρακαλεί να του δώση προθεσμίαν, του υπόσχεται δε ότι θα πληρώση όλον το χρέος.

Ποίος δεν βλέπει εις την συμπεριφοράν του δούλου της παραβολής την συμπεριφοράν του αμαρτωλού; Άνθρωποι, που διέπραξαν πολλά και μεγάλα αμαρτήματα, αδιαφορούν τελείως και ουδεμίαν προθυμίαν δεικνύουν να μετανοήσουν. Αλλ' όταν αίφνης ο Θεός τους καλή να δώσουν λογαριασμόν· όταν μία ασθένεια σοβαρά, ένας κίνδυνος φανερός απειλή να τους φέρη ενώπιον του μεγάλου Κριτού, τότε πλέον καταλαμβάνονται από φόβον και προσπίπτουν εις τον Θεόν και παρακαλούν να τους σώση. Τα παραδείγματα του Φαραώ, του Αχαάβ, του Μανασσή, του Σίμωνος του μάγου, του Φήλικος, περί των οποίων ομιλεί η Γραφή, βεβαιώνουν την αλήθειαν αυτήν. Αλλά δεν βλέπομεν και σήμερον ανθρώπους οι οποίοι, όταν αίφνης πρόκειται να φανερωθή το έγκλημά των, όταν η ασθένεια και ο θάνατος πλησιάζη, δεικνύουν την λύπην της ψευδούς εκείνης μετανοίας και κλαίουν και παρακαλούν και

υπόσχονται...;!

Έρχεται ώρα, κατά την οποίαν και ο πλέον υπερήφανος και ανυπότακτος καταβιβάζει τα υπερήφανα βλέμματά του, συντρίβει το εγωϊστικόν και υπεροπτικόν φρόνημα και πίπτει ελεεινός ικέτης προ της θείας Μεγαλειότητος.

Δεν αρνείται, λοιπόν, το χρέος του ο δούλος της παραβολής, αλλά ζητεί πρώτον προθεσμίαν. Ζητεί από τον κύριόν του να τον ανεχθή, να τον περιμείνη. Η ανοχή δε και η μακροθυμία του Θεού, που μας αφίνει εις την παρούσαν ζωήν, δια να μετανοήσωμεν και εξαλείψωμεν το μέγα χρέος της αμαρτίας, είναι μεγάλη ευεργεσία Αυτού· είναι ικανή να μεταβάλη ριζικώς το μέλλον μας και να μας οδηγήση εις τον Παράδεισον. Αλλ' αν δεν χρησιμοποιηθή δια την μετάνοιαν, γίνεται ανωφελής και άχρηστος, όπως άχρηστος είναι και η προθεσμία, που δίδουν εις ένα οφειλέτην, ο οποίος δεν έχει ποτέ σκοπόν να πληρώση το χρέος. Πόσον φοβερά είναι τα λόγια του Παύλου, που έχει γράψει δια το ζήτημα αυτό εις τους στίχους 3-5 τον δευτέρου κεφαλαίου της προς Ρωμαίους επιστολής του!

Υπόσχεται δεύτερον ο δούλος πληρωμήν. Και μάλιστα πλήρη πληρωμήν και εξόφλησιν. «Πάντα σοι αποδώσω», λέγει· ενώ «ουκ είχεν αποδούναι», ενώ ήτο τελείως χρεωκοπημένος! Δεν είναι όμως παράδοξον το φαινόμενον αυτό. Άνθρωποι, οι οποίοι εις τας ομαλάς περιστάσεις του βίου των δεν εννοούν να τηρήσουν καμμίαν εντολήν του Θεού και να μεταβάλουν κάπως τας αμαρτωλάς συνηθείας των, αυτοί, όταν παρουσιάζεται κίνδυνος, δίδουν μεγαλοστόμους υποσχέσεις, κάνουν ταξίματα μεγάλα, τα οποία δεν θα δυνηθούν ποτέ να εκτελέσουν. Διότι δεν ενόησαν ακόμη τι είναι η αμαρτία και ποία η θέσις των απέναντι της θείας δικαιοσύνης, ουδέ συνησθάνθησαν ότι είναι ανίκανοι να ικανοποιήσουν τον Θεόν με ταξίματα και λόγια.

Το μέγα έλεος

Αλλ' οποίους θησαυρούς αγαθότητος και ελέους φανερώνει τώρα η παραβολή! Ο δούλος εζήτησε προθεσμίαν· «ο δε κύριος του δούλου εκείνου σπλαγχνισθείς απέλυσεν αυτόν, και το δάνειον αφήκεν αυτώ» (στίχ. 27). Δηλαδή δίδει όχι απλώς προθεσμίαν, αλλά—παραδόξως και ανελπίστως—σχίζει το γραμμάτιον και απολύει τον δούλον! Οποία μεγαλοδωρία και γενναιοψυχία! Πρόσεξε τώρα εδώ, αναγνώστα μου, διότι εκάστη λέξις του στίχου τούτου έχει σπουδαίαν σημασίαν. Ο μεγαλόδωρος κύριος, που χαρίζει το χρέος είναι ο Θεός ο πανάγαθος, ο οποίος είναι έτοιμος να εκχύση πλούσιον το έλεός του, όταν ο Χριστιανός αναγνωρίζη και ομολογή τας αμαρτίας του και δεικνύη προθυμίαν να εξοφλήση το χρέος του. Κάμνει δε την γενναίαν αυτήν χειρονομίαν, συγχωρεί το μέγα χρέος των αμαρτιών μας, δια την μεγάλην του ευσπλαγχνίαν. Τούτο τονίζει η παραβολή εις τας λέξεις «σπλαγχνισθείς δε ο κύριος του δούλου εκείνου». Ναι· από την μεγάλην ευσπλαγχνίαν, από την

μεγάλην ανεξικακίαν του, έστειλε τον Υιόν Αυτού τον μονογενή «του δούναι γνώσιν σωτηρίας τω λαώ αυτού εν αφέσει αμαρτιών αυτών, δια σπλάγχνα ελέους» (Λουκ. α' 77, 78). Εσπλαγχνίσθη την ανθρωπότητα γενικώς και έστειλε τον Υιόν του, δια να την σώση από την αιώνιον καταδίκην. Σπλαγχνίζεται δε ιδιαιτέρως ένα έκαστον αμαρτωλόν, που πιστεύει εις τον Χριστόν και αισθάνεται το βάρος των αμαρτιών του και ζητεί έλεος δια του Χριστού.

Μολονότι μέγα το δάνειον του δούλου, εν τούτοις «αφήκεν αυτό». Και τον βεβαιώνει ότι «πάσαν την οφειλήν εκείνην αφήκά σοι» (στίχ. 32), όλον το μέγα εκείνο χρέος σου το εχάρισα. Και πάλιν, λοιπόν, από τα λόγια αυτά της παραβολής μανθάνομεν ότι οσονδήποτε μεγάλα και πολυπληθή και αν είναι τα αμαρτήματά μας, τα συγχωρεί και τα σβύνει ο πολυεύσπλαγχνος Κύριος. Όλως αντιθέτως προς ημάς τους ανθρώπους, οι οποίοι χαίρομεν όταν έχωμεν να λαμβάνωμεν, ο Θεός χαίρει μόνον όταν χαρίζη πλουσίως.

Αλλ' αφού είναι τόσον εύσπλαγχνος ώστε να δίδη πολύ περισσότερα από εκείνα, που του ζητούμεν ημείς οι δούλοι του, τότε διατί προτήτερα εις την παραβολήν παρουσιάζεται ότι διέταξε να πωληθή ο δούλος και η οικογένειά του; Δεν εδείκνυε σκληρότητα με την απόφασιν εκείνην; Ιδού μία απορία, που χρειάζεται απάντησιν.

Δεν προήρχετο από σκληρότητα η απόφασις εκείνη. Αλλ' όλως αντιθέτως προήρχετο από πολλήν αγαθότητα και αγάπην. Διότι η απειλή εκείνη έδειξεν εις τον δούλον το βάρος τον χρέους του. Αι απειλαί του θείου νόμου και αι προσωπικαί θλίψεις, τας οποίας στέλλει εδώ ο Θεός, δεικνύουν εις τον αμαρτωλόν οπόσον φρικτόν και απαίσιον είναι το κατάντημα της αμαρτίας, από το οποίον ζητεί να τον σώση η αγαθότης του. Πότε ένας ιατρός αγαπά τον άρρωστον και τον σώζει από τον θάνατον; Όταν του αποκρύπτη την ασθένειαν και τον αφίνη αμέριμνον και ξένοιαστον—οπότε η ασθένεια θα προχωρήση και θα του φέρη τον θάνατον— ή όταν του εκθέτη όλας τας συνεπείας της ασθενείας και χρησιμοποιή τα καυτήρια και ετοιμάζη τα χειρουργικά μαχαίρια, δια να πείση τον αμέριμνον και δύστροπον ασθενή περί της σοβαρότητος της ασθενείας του και τον εξαναγκάση να σπεύση να θεραπευθή; Ασφαλώς εις την δευτέραν περίπτωσιν. Αυτό, λοιπόν, κάμνει και ο Θεός. Μας προειδοποιεί συχνά δια του Ευαγγελίου ότι «κόλασις αιώνιος» και «πυρ άσβεστον» και «σκώληξ ου τελευτών»—τρομεραί φαίνονται εις πολλούς αι λέξεις αύται και αντίθετοι δήθεν προς την αγαθότητα τον Θεού, και όμως αυταί μαρτυρούν την πολλήν αγαθότητά του—περιμένει τους αμετανοήτους αμαρτωλούς. Μας προειδοποιεί και με εμπράκτους απειλάς, με ασθενείας, με δυστυχήματα, με θεομηνίας, δια να μη φθάσωμεν εις την φοβεράν και απαισίαν εκείνην κόλασιν, αλλά να εννοήσωμεν οποίον μέγα κακόν είναι η αμαρτία—παιγνίδι την θεωρούν πολλοί, όταν δεν τους επεσκέφθη ακόμη ο Θεός με ασθενείας και θλίψεις—και να σπεύσωμεν με μετάνοιαν ειλικρινή εις την ευσπλαγχνίαν του Θεού, δια να μας σώση. Ιδού ποίον σκοπόν είχεν η απειλή εκείνη της παραβολής.

Τέλος, εις την λέξιν «απέλυσεν αυτόν» διακρίνομεν ότι η αμαρτία —όπως ελέχθη και ανωτέρω—είναι μία δουλεία, μία δέσμευσις, μία «σκλαβιά», από την οποίαν μόνον ο Θεός ελευθερώνει τον άνθρωπον. «Πας ο ποιών την αμαρτίαν, δούλος εστί της αμαρτίας», εβεβαίωσεν εις άλλην περίστασιν ο Κύριος, και προσέθεσεν ότι «εάν ο υιός (του Θεού, δηλαδή ο Χριστός) υμάς ελευθέρωση, όντως ελεύθεροι έσεσθε» (Ιωάν. η’ 34, 36). Την αλήθειαν δε αυτήν, ότι η αμαρτία είναι δουλεία ελεεινή, την βεβαιώνουν και τα πράγματα. Και όσοι είχαν το ευτύχημα να καταφύγουν με μετάνοιαν εις τον Χριστόν και να απαλλαγούν από την αμαρτίαν, αυτοί είδαν την αληθή ελευθερίαν και εγνώρισαν καλύτερα την θαυμαστήν του Θεού ευσπλαγχνίαν, το μέγα του Θεού έλεος.

Η ασπλαγχνία του οφειλέτου προς τον σύνδουλον

Έπειτα από την θαυμαστήν εκείνην ευσπλαγχνίαν του βασιλέως, έπειτα από την μεγάλην εκείνην ανεξικακίαν, την τόσον παρήγορον και ευχάριστον, την οποίαν περιέγραψε μέχρι του σημείου τούτου της παραβολής ο Κύριος, οποίον θλιβερόν φαινόμενον μνησικακίας, οποίαν άσπλαγχνον και σκληράν και μαύρην από το μίσος καρδίαν μας φανερώνει εις την συνέχειαν της παραβολής! Παρακολούθησε, αναγνώστα μου, την ανάπτυξιν του μέρους τούτου της παραβολής, του τόσον λυπηρού, άλλα και τόσον διδακτικού.

Η συνάντησις μετά του συνδούλου και η σκηνή της σκληρότητος

«Εξελθών δε ο δούλος εκείνος εύρεν ένα των συνδούλων αυτού, ος ώφειλεν αυτώ εκατόν δηνάρια· και κρατήσας αυτόν έπνιγε, λέγων, απόδος μοι ό,τι οφείλεις» (στίχ. 28). Η πρώτη λέξις με την οποίαν ο Κύριος αρχίζει να περιγράφη την συμπεριφοράν του δούλου, η λέξις «εξελθών», έχει ιδιαιτέραν σημασίαν. Ένας ταπεινός και ευγνώμων δούλος ουδέποτε θα ελησμόνει την μεγάλην ευεργεσίαν, όσος και αν παρήρχετο χρόνος· αλλ' εδώ δεν επέρασαν πολλά λεπτά της ώρας, αφ' ότου εξετυλίχθη η συγκινητική εκείνη πράξις της ευσπλαγχνίας-και ιδού μία όλως αντίθετος σκηνή, η σκηνή της ασπλαγχνίας! Μόλις ο δούλος αφήκε το κατώφλιον της θύρας του κυρίου του, μόλις απηλλάγη από το μέγα χρέος και από τα δεσμά της δουλείας, ενώ αντηχούσεν ακόμη εις τα αυτιά του η ευεργετική απόφασις του κυρίου του (λέγει ο ιερός Χρυσόστομος), αυτός μεταβάλλει την δωρεάν εις ελεεινήν κακίαν. Ο Θεός του έστειλεν ευθύς αμέσως μετά την ανέλπιστον ευεργεσίαν τον συνάδελφόν του δούλον, δια να δείξη εις αυτόν το πρώτον δείγμα της ευγνωμοσύνης. Αλλ' αλλοίμονον! Ωσάν να μη είχε συμβή τίποτε προηγουμένως, πιάνει τον συνάδελφόν του, και του ζητεί κάποιο χρέος, που του ώφειλε. Τόσον, λοιπόν, γρήγορα ελησμόνησε την μεγάλην ευεργεσίαν!

Πόσον δε ήτο το χρέος, το οποίον ο συνάδελφός του ώφειλεν; Εάν ήτο ποσόν σημαντικόν, ίσον ή και ολιγώτερον έστω από το ποσόν, που ώφειλεν αυτός εις τον

κύριόν του, πιθανόν να εφαντάζετο ότι είχε κάποιαν δικαιολογίαν. Αλλ' οποία προστυχιά! «Εκατόν δηνάρια» ήτο όλον το χρέος! Ποσόν δηλαδή μηδαμινόν και γελοίον, εις τρόπον ώστε και αυτός να εντρέπεται ν' αναφέρη το ποσόν. Και δια τούτο έλεγεν, «απόδος μοι ό,τι οφείλεις», δόσε μου ό,τι χρεωστείς, δια να παρέχεται η εντύπωσις ότι μέγα ποσόν του εχρεώστει.

Μήπως τουλάχιστον μετεχειρίσθη τρόπον ευγενή κάπως και μαλακόν; Δυστυχώς! Μόλις συνήντησε τον συνάδελφόν του «κρατήσας αυτόν έπνιγε», τον έπιασε και τον εστενοχώρει και τον επίεζεν εις σημείον ανυπόφορον, ζητών να του πληρώση το χρέος. Εάν ο κύριός του τον έρριπτεν εις την φυλακήν, εάν εδοκίμαζε δεινά και θλίψεις ένεκα του χρέους, που ώφειλεν εις τον κύριόν του, πιθανόν να είχε κάποιο πρόσχημα δια την αυστηράν αυτήν προς τον συνάδελφόν του συμπεριφοράν. Τώρα όμως πώς δικαιολογείται; Αλλ' όχι· τον άνθρωπον δεν τον κάνουν βίαιον και σκληρόν τα παθήματα και η ανάγκη· αυτά τον μαλακώνουν· τον κάμνει βίαιον η υπερηφάνεια, η μνησικακία, η εκδίκησις. Τοιούτος άνθρωπος, όταν μάλιστα νομίζη ότι έχει δίκαιον, θεωρεί ανδρικό τάχα το να απαιτή με τραχύτητα και βιαιότητα, χωρίς να εννοή ότι η συμπεριφορά αύτη δεν είναι ανδρική, αλλ' άνανδρος και δουλική.

Θα ενόμιζεν ίσως ο αναγνώστης της παραβολής, ότι ο οφειλέτης σύνδουλος εφέρθη απρεπώς προς τον δανειστήν του, όταν του εζήτησε το χρέος, και δια τούτο εκείνος έδειξε τόσην βιαιότητα. Αλλ' η παραβολή ευτυχώς λύει και την υπόνοιαν αυτήν. Ιδού τι λέγει: «Πεσών ουν ο σύνδουλος αυτού εις τους πόδας αυτού παρεκάλει αυτόν, λέγων, μακροθύμησον επ' εμοί, και πάντα αποδώσω σοι» (στίχ. 29). Καίτοι ήτο σύνδουλος και συνάδελφος του δανειστού, και επομένως δεν τον εχώριζεν η απόστασις του δούλου από του κυρίου—όπως εις την προηγουμένην περίπτωσιν—εν τούτοις δεν εδυσκολεύθη να πέση εις τα πόδια του συναδέλφου του και να τον παρακαλή θερμώς να του δώση προθεσμίαν δια την εξόφλησιν του χρέους. Μεταχειρίζεται μάλιστα, δι’ ένα τόσον ασήμαντον χρέος, τα ίδια λόγια, που μετεχειρίσθη προ ολίγον ο δανειστής του δι' ένα τόσον μέγα χρέος. Ταπεινώνεται, λοιπόν δεν αρνείται το χρέος· δεν ζητεί να του χαρίση το χρέος, ζητεί μόνον προθεσμίαν. Αλλ' εις μάτην. Ούτε τον λιμένα, που τον έσωσεν από το ναυάγιον ησθάνθη, λέγει ο Χρυσόστομος, ούτε από την ταπεινήν και ικετευτικήν στάσιν του συναδέλφου ενθυμείται την φιλανθρωπίαν του κυρίου του. Αλλά όλα αυτά τα επέταξεν η πλεονεξία και η ωμότης και η μνησικακία και τον έκαμε χειρότερον από θηρίον. Διότι «ουκ ήθελεν, αλλ' απελθών έβαλεν αυτόν εις φυλακήν, έως ου αποδώ το οφειλόμενον» (στίχ. 30). Ολοτελώς αδιάλλακτος! Έτρεξεν εις την πολιτικήν εξουσίαν και έρριψεν εις την φυλακήν τον συνάδελφόν του, που τον ικέτευε με τόσην ταπείνωσιν, ωσάν να του έκαμε κάποιο μεγάλον έγκλημα. Αλλά το χρέος θα εξωφλείτο με την φυλάκισιν; Κάθε άλλο· μόνον με την προθεσμίαν. Τότε διατί τον εφυλάκισε; Δια να εκδικηθή· δια να χορτάση το πάθος της μνησικακίας!

Το πνευματικόν νόημα

Απίθανος, απίστευτος ίσως, φαίνεται εις πολλούς μία τοιαύτη αχαρακτήριστος συμπεριφορά. Και εάν καθένας μας εκαλείτο να κρίνη ένα τοιούτον άσπλαγχνον και μνησίκακον και αχάριστον άνθρωπον, θα τον κατεδίκαζε με όλην την αυστηρότητα. Όταν ο προφήτης Νάθαν διηγήθη εις τον Δαβίδ το αδίκημα, που διέπραξεν ο πλούσιος, ο οποίος είχε χιλιάδες προβάτων και όμως επήρε το μικρόν αρνάκι του γείτονός του δια να φιλοξενήση ένα φίλον του, ηγανάκτησεν ο Δαβίδ δια το αδίκημα· «ζή Κύριος, είπεν, ότι υιός θανάτου ο ανήρ ο ποιήσας τούτο» (Β' Βασιλ. ιβ' 5). Αλλ' η απόφασις αυτή έπρεπε να πέσει επί της κεφαλής του, διότι αυτός ήτο ο διαπράξας το αδίκημα· αυτός δηλαδή ήρπασε την γυναίκα τον Ουρίου. Το αυτό, συμβαίνει και με ημάς. Πρέπει να ειξεύρωμεν ότι ο δούλος της παραβολής, που εδείχθη τόσον αγνώμων και μνησίκακος και σκληρός και εκδικητικός, δεν είναι άλλος παρά ημείς. Καθένας από ημάς, μόλις χάνει την συναίσθησιν του ελέους και της ευσπλαγχνίας του Θεού, ο οποίος τόσον προθύμως μας συγχωρεί, γίνεται σκληρός και άσπλαγχνος προς τους άλλους ανθρώπους! Όσον επιεικείς είμεθα εις τα ιδικά μας αμαρτήματα, τόσον γινόμεθα αυστηροί και ασυμβίβαστοι και μνησίκακοι δια τα αμαρτήματα των άλλων!

Δεν είναι ασύνηθες γεγονός, ότι το μεν πρωί εις την προσευχήν μας εδώσαμεν εις τον Θεόν την υπόσχεσιν: «και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών». Και όμως έπειτα από ολίγην ώραν, όταν η σύζυγος, ο αδελφός, ο υπάλληλος μας, η υπηρέτρια, ο πλησίον, ο όμοιός μας άνθρωπος πταίστη, αμέσως θυμώνομεν και φωνάζομεν και υβρίζομεν και δεν λησμονούμεν το σφάλμα του αλλά διαρκώς το συζητούμεν με άλλους δια να μας ενισχύσουν και εκείνοι, το υποδαυλίζομεν, το ανάπτομεν εις τον νουν μας δια να μεγαλώση το πάθος! Συμβαίνει μάλιστα, μόλις χθες να έχη απομακρυνθή ο Χριστιανός από τον πνευματικόν και την εξομολόγησιν, με την οποίαν ηλευθερώθη από τόσον βάρος αμαρτιών και έλαβε την άφεσιν από την καταδίκην και ηξιώθη να λάβη την ανεκτίμητον δωρεάν, την θείαν Κοινωνίαν, και όμως τα λησμονεί όλα αυτά. Λησμονεί το συμφέρον, το καθήκον της ευγνωμοσύνης, τα πάντα, και δεν εννοεί να συγχωρήση το πταίσμα ή το αδίκημα του άλλου. Λαμβάνομεν ωκεανόν ελέους, άλλα δεν χαρίζομεν ούτε σταγόνα εις τον πλησίον. Αξιωνόμεθα να συμφιλιωθώμεν με τον Θεόν τον ύψιστον και να λάβωμεν πλήρη χάριν από την φρικτήν καταδίκην, εις την οποίαν μας έρριψεν η αμαρτία· αλλά δεν εννοούμεν να συγχωρήσωμεν και να απλώσωμεν χέρι συμφιλιώσεως και ειρήνης εις τον πλησίον, ο οποίος κατόπιν μας έπταισε, μας ηδίκησε, μας διέβαλεν. Ιδού, λοιπόν, ότι δεν ήτο απλώς ένας δούλος του παρελθόντος εκείνος, που παρουσίασε την τόσον μνησίκακον και άσπλαγχνον συμπεριφοράν, αλλ' είμεθα ημείς, αναγνώστα μου.

Το δε σπουδαίον είναι, ότι τα αίτια της έχθρας και της μνησικακίας μας κατά των άλλων κατ' ουσίαν είναι μηδαμινά. Τα κάμνει δε μεγάλα και τρανά μόνον η φαντασία μας, η ψευδής εκτίμησις, που δίδομεν εις τα πράγματα του παρόντος

κόσμου. Μισούμεν συνήθως, διότι δίδομεν υπερβολικήν αξίαν εις το χρήμα και το υλικόν συμφέρον. Συμβαίνει δε πολλάκις δια ζητήματα περιουσιακά, δια μερικούς πήχεις «παληοχώραφο» να μισούνται αδέλφια! Όχι απλώς να μισούνται, αλλά να φθάνουν μέχρι φόνου! Δεν είναι αυτό μωρία και τρέλλα; «Το ιδικόν μου και το ιδικόν σου, η κατηραμένη αυτή λέξις, που έβαλεν ο Σατανάς, αυτή γίνεται συνήθως αιτία της έχθρας», λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Μισούμεν και κρατούμεν έχθραν, διότι μας έθιξαν τον εγωϊσμόν, διότι δεν μας επήνεσαν όπως επεριμέναμεν, ή δεν μας έδωκαν τάχα την τιμήν και την αξίαν, που νομίζομεν ότι μας ανήκει, ή δεν έσπευσαν να υποχωρήσουν εις τας απαιτήσεις μας και να υποταχθούν ασυζητητεί εις την σοφήν γνώμην μας, αλλ' είχαν το θράσος(!) να μας φέρουν αντιρρήσεις. «Ακούς εκεί, εμένα να τολμήση αυτός...»! Δυσαρεστούμεθα και μισούμεν, διότι δεν είναι έτοιμος ο άλλος να παραιτηθή αμέσως των δικαιωμάτων του, δια να αφήση εις ημάς να κερδίσωμεν, να καταλάβωμεν ημείς το αξίωμα, που επιδιώκει εκείνος, να υψωθώμεν εις την εκτίμησιν των άλλων! Και το ακόμη χειρότερον, μισούμεν από την καχυποψίαν μας, ένεκα της οποίας βλέπομεν εχθρούς εις το πρόσωπον των καλυτέρων φίλων, παρεξηγούντες τας πλέον αθώας λέξεις και πράξεις και κινήσεις. Ιδού, άνθρωπε, διατί μισείς συνήθως και μνησικακείς, και τα εκατόν δηνάρια του άλλου τα θεωρείς χιλιάδες και εκατομμύρια, καθ' όν χρόνον τα εκατομμύρια του ιδικού σου χρέους προς τον Θεόν τα λησμονείς και τα παραβλέπεις!

Δεν είναι δε και σπάνιον το φαινόμενον, κατά το οποίον και όταν ο άλλος αναγνωρίζη και ομολογή ότι μας έπταισε· και όταν ταπεινώνεται και μας ζητή συγχώρησιν, ημείς μένομεν αυστηροί, άκαμπτοι, άσπλαγχνοι. Συχνά ακούομεν το παράπονον: «μα του εζήτησα συγχώρησιν, αλλά δεν μου έδωκε. Προσεφέρθην να τον ικανοποιήσω, αλλά δεν με εδέχθη καθόλου». Κατόπιν αυτών αμφιβάλλεις, αδελφέ μου, ότι ο άσπλαγχνος δούλος της παραβολής αντιπροσωπεύει ημάς τους ιδίους;

Εν τούτοις, υπάρχουν και άνθρωποι, που νομίζουν ότι δεν εφαρμόζει εις αυτούς η παραβολή, διότι δι' αυτούς η έχθρα είναι δικαιότατη και έγινε πλέον φυσική. Υπέστησαν μεγάλην αδικίαν, τρομεράν συκοφαντίαν, έχασαν την περιουσίαν των, έχασαν τον πατέρα, τον προστάτην αδελφόν, έμειναν ολάρφανοι, ένεκα της κακουργίας του άλλου. «Πώς να τον συγχωρήσω, σου λέγουν, αφού με επλήγωσε κατάκαρδα; Η καρδιά μου είναι ραγισμένη πλέον. Η φτώχεια, εις την οποίαν με έρριψεν, η στέρησις του συζύγου, η ορφάνια, μου φωνάζουν εις κάθε βήμα μου το κακόν, που μου έκαμεν εκείνος, μου ζητούν εκδίκησιν. Πώς λοιπόν, να τον συγχωρήσω;»

Και όμως απατάσαι, Χριστιανέ μου, όταν νομίζης ότι τα αδικήματα, που έκαμεν εις σε, είναι χρέος, το οποίον δεν εξοφλείται, χρέος μέγα και ασυγχώρητον. Απατάσαι· διότι πρέπει να ειξεύρης ότι όλα αυτά, που σου έκαμεν ο άλλος, εάν συγκριθούν με εκείνα, που οφείλεις συ εις τον Θεόν, είναι εκατόν δηνάρια απέναντι των μυρίων ταλάντων. Πρόσεξέ το αυτό, αναγνώστα μου. Διότι εκείνοι που νομίζουν ότι το

χρέος των αμαρτιών των είναι μικρόν, αυτοί δεν έμαθαν ακόμη τι θα ειπή αμαρτία». Δεν ενόησαν ότι η παράβασις και της ελαχίστης εντολής είναι ανεξόφλητον χρέος. Ουδέ ότι: «τα οψώνια της αμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. στ' 23). Θάνατος αιώνιος είναι το κατάντημα της αμαρτίας. Ενώ η ζημία, που σου έκαμεν ο άλλος, όσον μεγάλη και αν είναι, δεν σε βλάπτει ουσιαστικώς, έστω και αν εσκότωσε το παιδί σου ή τον πατέρα σου ή σου επροξένησεν οποιονδήποτε κακόν, θεωρούμενον μέγα και δυσβάστακτον.

Όχι, αδελφέ μου. Το πλήγωμα της καρδιάς σου δεν το εδημιούργησε τόσον η αδικία, που σου έκαμεν ο άλλος, όσον το μίσος. Το μίσος και η έχθρα ερράγισε και επλήγωσε την καρδιά σου, ώστε να μη ευρίσκης πουθενά ησυχίαν και να νομίζης αδύνατον την συγχώρησιν. Δεν υπάρχει δε φάρμακον, ικανόν να θεραπεύση την πληγήν αυτήν, άλλο από την συγχώρησιν. Βεβαίως τα φάρμακα δεν είναι ευχάριστα και αρεστά εις τον ασθενή, είναι όμως απαραίτητα. Και παρ' όλην την δυσκολίαν και την αηδίαν, που προκαλούν, πρέπει να τα πάρη. Και η συγχώρησις είναι φάρμακον δυσάρεστον εις τον πάσχοντα από την ασθένειαν της έχθρας και του μίσους. Δεν σου αρέσει, όχι διότι η ψυχή του ανθρώπου είναι πλασμένη να μισή και να εχθρεύεται· τουναντίον είναι πλασμένη να αγαπά· αλλ' η αμαρτία γενικώς, και ειδικώς τώρα η έχθρα, την απεμάκρυνεν από την φυσιολογικήν της κατάστασιν, της αφήρεσε την υγείαν, της εδημιούργησε τόσην διαστροφήν, ώστε να παρουσιάζεται θηριώδης και αδιάλλακτος. Και δια να πεισθής, κύτταξε τον άνθρωπον, που τρέφει το μίσος και την έχθραν εις την ψυχήν του, πόσον πάσχει, πόσον υποφέρει, πόσον τήκεται. Το βλέμμα του είναι πάντοτε άχαρι και απειλητικόν. Η όψις του εξηγριωμένη. Το πρόσωπόν του χλωμόν. Εφιάλτης διαρκώς πιέζει τα στήθη του. Σκορπιοί δηλητηριώδεις δηλητηριάζουν την ψυχήν του. Οι δαίμονες του μίσους, που ενεδρεύουν εις την ταλαίπωρον ψυχήν του, δεν τον αφίνουν ήσυχον ούτε την ημέραν, ούτε την νύκτα, ούτε εις την εργασίαν ούτε εις την ανάπαυσιν. Πάντοτε με λογισμούς νέους και με σχέδια εκδικήσεως νέα υποδαυλίζουν και ανάπτουν το πάθος, δια να τυραννούν συνεχώς το θύμα των. Και δεν του αρκεί η θλίψις, την οποίαν η αδικία και η ζημία του εδημιούργησεν, αλλά προσθέτει νέαν θλίψιν, δυσβάστακτον απαισίαν, καταστρεπτικήν, την θλίψιν του μίσους.

Ενώ αντιθέτως, πόσον ήρεμος και αναπαυμένη και ευχάριστος και ειρηνική είναι η ψυχή και η ζωή του ανεξικάκου, ο οποίος δέχεται το φάρμακον τούτο της συγχωρήσεως και συγχωρεί πάντοτε και από καρδίας τους εχθρούς του! Εντελώς απαθής και ατάραχος ο ανεξίκακος Κύριος ήκουσε τας κατηγορίας των εχθρών του. Το δε μέγιστον και σπουδαιότατον, όταν καρφωμένος επάνω εις τον σταυρόν υπέφερε πόνους φρικτούς, ούτε τότε δεν ευρήκε θέσιν εις την αγίαν του ψυχήν η ελαχίστη δόσις αντιπαθείας, αλλά τουναντίον από τον σταυρόν προσηύχετο δια τους σταυρωτάς του! Ποίον μεγαλύτερον αδίκημα και ποίον θλιβερώτερον δυστύχημα ημπορεί να υπάρξη από αυτό, που έκαμαν εις τον Χριστόν; Και όμως δεν επιτρέπει εις το μίσος να πληγώση την καρδιά του, αλλά και τώρα η αγάπη κυριαρχεί. Και δια να

μη νομίση ο αναγνώστης ότι μόνον ο Χριστός, διότι ήτο Θεός, παρουσίασε το φαινόμενον αυτό ας μάθη ότι δεν υπήρξε ποτέ Χριστιανός άξιος του ονόματός του, ο οποίος να μη εστόλισε την ψυχήν του με την ανεξικακίαν και να μη έδειξεν αγάπην προς τους εχθρούς του. Ο Παύλος εδιώκετο διαρκώς και μέχρι θανάτου από τους συμπατριώτας του Ιουδαίους· και όμως ηύχετο να κολασθή αυτός δια να σωθούν εκείνοι! Ο Στέφανος ο πρωτομάρτυς ελιθοβολείτο και εθανατώνετο από τους Ιουδαίους· και όμως παρεκάλει τον Θεόν να τους συγχωρήση την αμαρτίαν αυτήν. Ο επίσκοπος Αμίδης Ακάκιος επώλησε και τα ιερά σκεύη δια να εξαγοράση τους εχθρούς των Χριστιανών, όταν εκείνοι ηχμαλωτίσθησαν. Οι Χριστιανοί της Αλεξανδρείας περιεποιούντο τους χολεροβλήτους διώκτας των και εύρισκαν εκεί τον θάνατον, δια να σώσουν εκείνους, οι οποίοι έως χθες εζήτουν να τους βασανίσουν και να τους θανατώσουν. Ο άγιος Διονύσιος απέκρυψε και περιέθαλψε τον φονέα του αδελφού του. Και γενικώς οι αληθινοί Χριστιανοί, που εμόρφωσαν εις την ψυχήν των τον χαρακτήρα του Χριστού, παρουσίασαν θαυμαστήν ανεξικακίαν και αγάπην προς τους εχθρούς των. Και ακόμη περισσότερον, εθεώρουν τους εχθρούς των ευεργέτας των διότι έδιδαν εις αυτούς την ευκαιρίαν να δείξουν αυτήν την μεγάλην αρετήν της ανεξικακίας(4).

Επιμένεις, λοιπόν, Χριστιανέ μου, ακόμη να φαντάζεσαι ότι είναι αδύνατον να συγχώρησης, εφ' όσον με την συγχώρησιν όχι μόνον δεν έχεις να ζημιωθής τίποτε, άλλα και θα θεραπεύσης την ψυχήν σου και θα επιτύχης την συγχώρησιν των ιδικών σου αμαρτιών; Πόσον είμεθα μωροί και ανόητοι και δυστυχείς, όταν κρατώμεν μίσος και αντιπάθειαν εις την ψυχήν μας, ενώ με την συγχώρησιν και την ανεξικακίαν τόσα έχομεν να ωφεληθώμεν! Και δεν έχει, λοιπόν, δίκαιον ο ευαγγελιστής Ιωάννης, που γράφει ότι «ο μισών τον αδελφόν αυτού εν τη σκοτία εστί, και εν τη σκοτία περιπατεί, και ουκ οίδε που υπάγει, ότι η σκοτία ετύφλωσε τους οφθαλμούς αυτού»; (Α' Ιωάν. β' 11).

Αλλά το θλιβερώτερον είναι ότι το μίσος και η έχθρα ετοιμάζουν και εις την άλλην ζωήν βάσανον και θλίψιν. Τούτο τώρα θα ίδωμεν εις το υπόλοιπον μέρος της παραβολής.

Η καταδίκη του μνησικάκου

Η σκληρά και άσπλαγχνος εκείνη διαγωγή του δούλου προς τον συνάδελφόν του, δεν ήτο δυνατόν παρά να κάμη θλιβεράν αίσθησιν εις τους άλλους συνδούλους των, οι οποίοι είχαν παρακολουθήσει τόσον του ενός, όσον και του άλλου την υπόθεσιν. «Ιδόντες δε οι σύνδουλοι αυτού τα γενόμενα, ελυπήθησαν σφόδρα· και ελθόντες διεσάφησαν τω κυρίω αυτών πάντα τα γενόμενα» (στίχ. 31).

Παρατηρήσατε πως εφέρθησαν οι σύνδουλοι εις την περίστασιν αυτήν. Όταν είδαν τα γενόμενα, αντί να κατακρίνουν τον σκληρόν δούλον και να τον υβρίζουν και να

τον διασύρουν—όπως κάμνουν πολλοί από ημάς, όταν βλέπουν κάτι το άτοπον—όλως τουναντίον «ελυπήθησαν σφόδρα», δια την διαγωγήν του. Ναι· όταν βλέπης τον άλλον να σφάλλη και να αμαρτάνη, εκείνο που πρέπει να κάμης είναι να λυπηθής δι' αυτού, όχι να τον κατακρίνης, όχι να διαλαλής την πράξιν του και να «κοτσομ-πολεύης» εις βάρος του. Ημείς δεν έχομεν κανέν δικαίωμα να κατακρίνωμεν τους συνδούλους μας. Το δικαίωμα αυτό ανήκει μόνον εις τον κύριον ημών των δούλων, εις τον Θεόν δηλαδή. Δια τούτο και οι σύνδουλοι της παραβολής ανεφέρθησαν εις τον κύριόν των, εις τον οποίον είπαν ακριβώς τα συμβάντα. Ανεφέρθησαν εις τον κύριόν των, όχι μόνον διότι έπρεπε να καταγγελθή η πράξις του ασπλάγχνου εκείνον δούλου, αλλά και διότι δυστυχής συνάδελφός των έπρεπε να εύρη εκ μέρους αυτών κάποιαν βοήθειαν. Ας γνωρίζωμεν, λοιπόν, ότι οσάκις μας αδικούν και μας πιέζουν και μας διώκουν, το μανθάνει αμέσως ο Θεός, διότι είναι πανταχού παρών και διότι αι προσευχαί των αγίων και των αγγέλων του το κάμνουν γνωστόν. Ας ακούσωμεν δε τώρα την κρίσιν του κυρίου, ο οποίος δεν θα φερθή πλέον ως δανειστής προς τον οφειλέτην του, αλλ' ως κριτής και δικαστής προς τον εγκληματίαν.

Ο έλεγχος και η καταδίκη

«Τότε προσκαλεσάμενος αυτόν ο κύριος αυτού λέγει αυτώ, δούλε πονηρέ, πάσαν την οφειλήν εκείνην αφήκά σοι, επεί παρεκάλεσάς με» (στίχ. 32). Τον ονομάζει «δούλον πονηρόν»(5), διότι η ασπλαγχνία και η μνησικακία και η έχθρα είναι πονηρία και αχρειότης ελεεινή. Τον ελέγχει διότι, ενώ τόσον ηλεήθη και ηλευθερώθη από ένα τόσον μέγα χρέος, εν τούτοις δεν έδειξε και αυτός κάποιαν συμπάθειαν προς τον συνάδελφόν του. Και αφού, λοιπόν, λέγει ο κύριός του, τόσον ευηργετήθης, «ουκ έδει και σε ελεήσαι τον σύνδουλόν σου, ως και εγώ σε ηλέησα;» (στίχ. 33), δεν έπρεπε και συ να μιμηθής την ιδικήν μου φιλανθρωπίαν και ανεξικακίαν;

Συ, του λέγει, εδοκίμασες πόσον δύσκολος και θλιβερά είναι η θέσις εκείνου, που πρόκειται να ριφθή εις την φυλακήν, ένεκα του χρέους του. Εδοκίμασες και την χαράν, που σου εδημιούργησεν η απροσδόκητος ευεργεσία της απαλλαγής από το χρέος. Είδες το παράδειγμα της ιδικής μου ανεξικακίας και γενναιοψυχίας. Έπρεπε, λοιπόν, όλα αυτά να σου κάμουν ισχυράν και αλησμόνητον εντύπωσιν, να μεταβάλουν ολοτελώς την καρδίαν σου, να σε κάμουν συμπαθή και επιεική και πρόθυμον να συγχωρής. Επί τέλους η στοιχειώδης δικαιοσύνη σου επέβαλε να μη κάμης εις τον συνάδελφόν σου εκείνο που δεν ήθελες να σου κάμουν.

Εις τον έλεγχον εκείνον τον τόσον λογικόν και δίκαιον δεν απήντησε τίποτε ο πονηρός δούλος. Επεστομώθη. Αλλά και δεν εξομολογείται την αμαρτίαν του, δεν υπόσχεται να διορθώση την άδικον πράξιν του, μένει πονηρός και μνησίκακος και κυριευμένος από το πάθος του μίσους. Και δια τούτο «οργισθείς ο κύριος αυτού παρέδωκεν αυτόν τοις βασανισταίς, έως ου αποδώ παν το οφειλόμενον αυτώ» (στίχ.

34). Ανακαλεί δηλαδή και ακυρώνει την προτέραν απόφασιν, δια της οποίας του είχε χαρίσει το χρέος και τον καταδικάζει εις τα βασανιστήρια. Αλλά πρόσεξε, αναγνώστα μου, δια να εννοήσης οποία σπουδαιότατα διδάγματα υπάρχουν εις τας παραβολικάς αυτάς λέξεις της καταδικαστικής αποφάσεως.

Είναι αληθέστατον και βεβαιότατον ότι συγχωρούμεθα και ελευθερωνόμεθα ολοτελώς από το μέγα βάρος των αμαρτιών μας, όταν προσπέσωμεν με μετάνοιαν και εξομολόγησιν εις το έλεος του Θεού, όπως ο δούλος ο οφειλέτης των μυρίων ταλάντων προσέπεσεν εις τον κύριόν του. Αλλά η συγχώρησις αύτη, τότε μένει διαρκής και αμετάκλητος, όταν έπειτα εις όλον μας τον βίον μείνωμεν πιστοί εις τον Θεόν, υποτεταγμένοι εις το θέλημά του, επιεικείς και ανεξίκακοι, αγαπώντες και αυτούς τους εχθρούς μας. Εάν όμως μετά την συγχώρησιν αφήσωμεν να αναπτυχθή εις την ψυχήν μας το μίσος και η έχθρα, επανέλθη δε ούτως ο παλαιός άνθρωπος της αμαρτίας ολόκληρος, τότε ο Θεός τρόπον τινά ακυρώνει και ανακαλεί την προηγουμένην απόφασιν της συγχωρήσεως. Επιστρέφομεν και πάλιν εις την κατάστασιν της ενοχής και της καταδίκης και η οργή του Θεού έρχεται ακόμη φοβερωτέρα εναντίον μας. Αποκόπτεται πλέον από τον Θεόν ο Χριστιανός, που έχει μίσος και έχθραν, διότι ο Θεός είναι όλος αγάπη και δεν έχει καμμίαν σχέσιν με το μίσος και την έχθραν. Και αν, λοιπόν, σήμερον μετενόησες και εξωμολογήθης και εκοινώνησες το σώμα και το αίμα τον Χρίστου, όταν αύριον μισής και κρατής έχθραν και δεν συγχωρής με όλην την καρδιά σου, όλα είναι χαμένα· είσαι και πάλιν κατάδικος της αιωνίου καταδίκης, αν δεν αλλάξης διαγωγήν. Και αν κατά τα άλλα εί-σαι σπουδαίος, ζηλωτής της θρησκείας, υπερασπιστής της πίστεως, ομολογών πάντοτε με θάρρος τον Χριστόν, όταν δεν συγχωρής τον εχθρόν σου, αλλά κρατής πάθος, δεν σε παραδέχεται ο Χριστός. Δεν συνεχώρησες; δεν θα συγχωρηθής. Εξεδικήθης τον όμοιόν σου; θα εκδικήση και ο Θεός την σκληρότητά σου. Ωρισμένως δια του ευαγγελιστού Ιωάννου λέγει: «πας ο μισών τον αδελφόν αυτού ανθρωποκτόνος εστί και οίδατε ότι πας ανθρωποκτόνος (δηλαδή κάθε φονιάς και κακούργος) ουκ έχει ζωήν αιώνιον» (Α' Ιωάν. γ' 15). Και ακόμη καθαρώτερα εις την παρούσαν παραβολήν λέγει ότι τον τοιούτον άνθρωπον θα τον παραδώση εις τους βασανιστάς, εις τους αγγέλους εκτελεστάς των αποφάσεών του. Εκεί ο ταλαίπωρος θα βασανίζεται, έως ότου αποδώση όλον το μέγα χρέος του.

Αλλά θα ημπορέση ποτέ να το πληρώση; Δυστυχώς! Είναι χρέος ανεξόφλητον, όπως είπομεν και προηγουμένως. Είναι δυνατόν ποτέ ένας πάμπτωχος δούλος να πλήρωση χρέος εκατοντάδων εκατομμυρίων; Αλλ' είναι πολύ περισσότερον αδύνατον να απαλλαγή ο άνθρωπος από το μέγα βάρος των αμαρτιών του, και μάλιστα όταν παρέλθη η παρούσα ζωή. Αυτό μόνον με την θυσίαν του Χριστού πληρώνεται. Αλλά την θυσίαν του Χριστού ο άνθρωπος του μίσους την κατεπάτησε, την ηρνήθη, έδειξε διαγωγήν αντίθετον προς τον νόμον και την διαγωγήν του Χριστού, ο οποίος ζητεί να συγχωρώμεν δια να συγχωρηθώμεν.

Ο σκοπός της παραβολής

Την όλην παραβολήν επισφραγίζει ο Κύριος με τας εξής λέξεις, αι οποίαι φανερώνουν άριστα τον σκοπόν αυτής: «Ούτω και ο πατήρ μου ο επουράνιος ποιήσει υμίν, εάν μη αφήτε έκαστος τω αδελφώ αυτού από των καρδιών υμών τα παραπτώματα αυτών» (στίχ. 35). Εδώ είναι η όλη ουσία της παραβολής. Και δι αυτό παρακαλούμεν ιδιαιτέρως τον αναγνώστην να προσέξη.

«Ούτω ποιήσει ο Πατήρ μου», λέγει ο Κύριος. Εάν η συμπεριφορά του Θεού προς ημάς τους ανθρώπους εφ' όσον ζώμεν εδώ, είναι συμπεριφορά πατρική, συμπεριφορά επιεικείας και στοργής, όπως η των γονέων προς τα παιδιά των, μη νομίσετε, λέγει, ότι θα παραμερισθή και η δικαιοσύνη του και δεν θα εφαρμοσθή το δίκαιον εις εκείνους, που απεδείχθησαν ανάξια παιδιά του, ξένα προς την πατρικήν αγαθότητα και αγάπην. Όχι· μη θαρρεύετε, επειδή εδώ δεικνύει τόσην πατρικήν στοργήν· αλλά σεβασθήτε την δικαιοσύνην του και φοβηθήτε την οργήν του. Όπως εδιδάχθητε ότι πρέπει να τον λέγετε «Πατέρα» και να αισθάνεσθε ότι είσθε παιδιά του, ούτως εδιδάχθητε να συγχωρήτε και τα αμαρτήματα των αδελφών σας, όπως ο Θεός Πατέρας συγχωρεί τα αμαρτήματα των παιδιών του.

Ει δ' άλλως «ούτω ποιήσει»· ούτω θα φερθή και προς ημάς, όπως εφέρθη ο κύριος της παραβολής προς τον πονηρόν και σκληρόν δούλον. Η αυτή καταδίκη περιμένει τον Χριστιανόν, που δεν συγχωρεί. Τελείως συγχωρεί Εκείνος και ολοτελώς σβύνει τα αμαρτήματά μας· τελείαν και από των καρδιών μας ζητεί την συγχώρησιν προς τους άλλους. Όχι συγχώρησιν βιασμένην και αναγκαστικήν και με τα χείλη, αλλ' από την καρδιά. Διότι πολλοί, από την πολλήν πίεσιν, που τους κάμνουν, αναγκάζονται να είπουν με τα χείλη ένα «ναι» · ότι συγχωρούν τάχα. Αλλ' αυτό δεν το δέχεται ο Θεός, εφ' όσον η καρδιά δεν το εδέχθη πλήρως και δεν εσπλαχνίσθη και δεν επέταξε τα αισθήματα του μίσους δια να ενθρονίση εις την θέσιν των τα αισθήματα της ευσπλαγχνίας και της αγάπης. Τούτο είναι το ουσιώδες γνώρισμα της χριστιανικής θρησκείας· δεν θέλει απλώς εξωτερικήν μεταβολήν, εξωτερικήν ειρήνην, αλλά τελείαν εσωτερικήν αλλοίωσιν και ανακαίνισιν. Δεν θέλει απλώς ν' αλλάξη την εξωτερικήν διαγωγήν και να εγκαταστήση μίαν στάσιν άψογον απέναντι του πλησίον, αλλά πλήρη μεταβολήν των διαθέσεων, μεταβολήν της καρδίας τελείαν, ώστε από πηγής μίσους να γίνει πηγή συμπαθείας, επιεικείας, ελέους, αγάπης, αγάπης δε και προς αυτούς τους εχθρούς!

Εάν δεν γίνη η μεταβολή αυτή, τότε «ούτω ποιήσει και ο Πατήρ ο επουράνιος», την αυτήν καταδίκην θα εφαρμόση. «Η κρίσις ανίλεως τω μη ποιήσαντι έλεος» (Ιακ. β' 13).

Αναγνώστα μου, τί θέλεις να εκλέξης; Θέλεις να μένης πλησίον του Θεού, συγχωρημένος, δικαιωμένος, με ασφαλή την ελπίδα και την εγγύησιν ότι θα ζης

αιωνίως ευτυχής μαζή του; Τότε πρέπει και συ να συγχωρής και να αγαπάς τον πλησίον. Ή αντιθέτως δεν εννοείς να χαρίζης τίποτε εις τον πλησίον σου; Τότε δεν πρέπει να περιμένης να σου χαρισθή απολύτως τίποτε από τον δίκαιον Θεόν. Υποθέτομεν ότι είσαι αρκετά έξυπνος, ώστε να εννοής το συμφέρον σου. Το συμφέρον σου, και το επί γης και το αιώνιον, απαιτεί να συγχωρής τον αδελφόν σου δια να συγχωρηθής, δια να κερδήσης την γλυκείαν ειρήνην εδώ, την αιωνίαν ευτυχίαν εκεί. Συγχώρει, λοιπόν, από καρδίας, δια να εύρης εγκάρδιον υποδοχήν από τους αγγέλους, δια να εύρης ανοικτήν την αγκάλην του Θεού Πατρός!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

(1) Το «εβδομηκοντάκις επτά» είναι φράσις εκ της Γεν. δ' 24. Ο αριθμός δε επτά εθεωρείτο πάντοτε συμβολικός αριθμός, συνδυασθείς δε ενταύθα με το εβδομηκοντάκις σημαίνει το απεριόριστον. «Ουκ αριθμόν τιθείς ενταύθα, λέγει ο Χρυσόστομος, αλλά το άπειρον και διηνεκές αεί, ώσπερ γαρ το μυριάκις το πολλάκις δηλοί, ούτω και ενταύθα».

(2) Μη αγανακτήσετε, λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, αν αφήσω την γλώσσαν μου να καταφερθή κατά των αμαρτανόντων διότι δεν θα κατηγορήσω μόνον τους άλλους, άλλα και τον εαυτόν μου. Από πού λοιπόν θέλετε να αρχίσω; Από τους δούλους; από τους ελευθέρους; από τους στρατιωτικούς; από τους ιδιώτας; από τους άρχοντας; από τους αρχομένους; από τας γυναίκας; από τους άνδρας; από τους γέροντας; από τους νέους; από ποίαν ηλικίαν; από ποίον γένος; από ποίον αξίωμα; από ποίον επάγγελμα; Απαριθμεί δε έπειτα τας κακίας, που παρουσιάζουν οι στρατιωτικοί· προχωρεί εις τους τεχνίτας, οι οποίοι φαίνονται μεν ότι ζουν από τους δικαίους κόπους και τους ιδρώτας των, αλλ' όμως, όταν δεν προσέχουν, πολλάς αμαρτίας σωρεύουν. Εξετάζει έπειτα τας κακίας των κτηματιών, τας παρανομίας των εμπόρων, των τραπεζιτών και τοκιστών, και καταλήγει λέγων: Δια ταύτα λοιπόν είναι κατάλληλος περίστασις να επαναλάβωμεν τους λόγους τον προφήτου, έκστηθι ουρανέ και φρίξον η γη εις πόσον φοβεράν θηριωδίαν εξώκειλε το ανθρώπινον γένος! Ταύτα δε λέγω όχι δια να κατηγορήσω τας τέχνας, ουδέ την γεωργίαν, ουδέ τον στρατόν, ουδέ τους αγρούς, αλλά τον εαυτόν μας. Διότι και ο Κορνήλιος αξιωματικός ήτο και ο Παύλος τεχνίτης και ο Δαβίδ βασιλεύς και ο Ιώβ μεγαλοκτηματίας και όμως κανέν από τα επαγγέλματα αυτά δεν τους ημπόδιζεν εις την αρετήν.

(3) Η πώλησις του οφειλέτου επετρέπετο και από τον Μωσαϊκόν νόμον (Λευϊτ. κε' 39). Κατά δε το ρωμαϊκόν δίκαιον τα τέκνα εθεωρούντο ιδιοκτησία του πατρός και επομένως επωλούντο και αυτά μαζή με τον αναξιόχρεων οφειλέτην πατέρα.

(4) Όταν θέλωμεν, λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, κανείς δεν ημπορεί να μας βλάψη πραγματικώς· αλλά και αυτοί οι εχθροί μας ωφελούν τα μέγιστα. Και όχι

μόνον εχθροί άνθρωποι, αλλά μας ωφελεί και αυτός ο διάβολος, από τον οποίον δεν υπάρχει κανείς πονηρότερος και κακουργότερος. Διότι οι πειρασμοί του διαβόλου έγιναν αφορμή να παρουσιάση ο Ιώβ τόσην υπομονήν. Εάν δε ο διάβολος έγινεν αφορμή στεφάνων εις τον Ιώβ, τι φοβείσαι εχθρόν άνθρωπον; Κύτταξε πόσα κερδίζεις, όταν υποφέρης με ανεξικακίαν και πραότητα τους κατατρεγμούς των εχθρών. Πρώτον μεν και μέγιστον κερδίζεις την απαλλαγήν από τα αμαρτήματά σου, δεύτερον καρτερίαν και υπομονήν, τρίτον ημερότητα και φιλανθρωπίαν. Διότι εκείνος, που δεν οργίζεται εναντίον των εχθρών του, πολύ περισσότερον δεν θα οργισθή εναντίον εκείνων, που τον αγαπούν. Τέταρτον, θα είσαι διαρκώς απηλλαγμένος από την οργήν· προς το κέρδος δε αυτό τίποτε δεν ημπορεί να εξισωθή. Διότι εκείνος, που είναι καθαρός από τον θυμόν και την οργήν, είναι φανερόν ότι θα απαλλαγή από κάθε αθυμίαν και στενοχωρίαν και δεν θα εξοδεύη την ζωήν του εις ματαιοπονίας και λύπας, αλλά θα απολαύη μυρίων αγαθών. Ώστε τον εαυτόν μας τιμωρούμεν, όταν μισούμεν τους άλλους· όπως αντιθέτως τον εαυτόν μας ευεργετούμεν, όταν τους αγαπώμεν. Εκτός αυτών θα είσαι εις όλους σεβαστός, και εις αυτούς ακόμη τους εχθρούς· μάλλον δε δεν θα έχης πλέον εχθρούς. Το δε σπουδαιότερον όλων, ότι θα κερδίσης του Θεού την ευσπλαγχνίαν· αν ημάρτησες, θα εύρης συγγνώμην· αν δεν είχες κατορθώσει αρετάς, θα έχης τώρα μεγαλυτέραν παρρησίαν.

(5) Όταν ώφειλε τα μύρια τάλαντα, λέγει ο Χρυσόστομος, δεν τον ωνόμασε πονηρόν, ουδέ τον ύβρισεν, αλλά τον ηλέησεν. Όταν δε εδείχθη τόσον σκληρός εις τον σύνδουλόν του, τότε του λέγει «πονηρέ δούλε». Ακούσατε, λοιπόν, οι σκληροί και ωμοί, ότι την σκληρότητα αυτήν την στρέφετε κατά του εαυτού σας. Όταν κρατάς πάθος και μίσος κατά του άλλου, μάθε ότι τον εαυτόν σου μισείς και εχθρεύεσαι, κρατείς κολλημένα εις την ψυχήν σου τα ιδικά σου αμαρτήματα.

(Από το βιβλίο «ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ»)